Каралды	**Килешенде**	**Раслыйм**
Методик берләшмә җитәкчесе	**Уку-укыту эшләре буенча**	**Мәктәп директоры**
______ Рамазанова Р.Н.	**директор урынбасары**	**____ Г.Т.Сабирзянова**
Беркетмә № 1	**______ Г.Т.Исмагилова**	**Приказ №71**
25 нче август 2017 нче ел	**28нче август 2017 нче ел**	**28нче август 2017 нче ел**

Татарстан Республикасы

Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе

“Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе” татар теле һәм әдәбияты укытучысы

Хатыйпова Гөлназ Рафис кызының

9 нчы сыйныф өчен татар теленнән

ЭШ ПРОГРАММАСЫ

Педсовет утырышында каралды

Беркетмә №1 28 нче август, 2017 нче ел

2017-2018 нче уку елы

Татар теленнән 9 нчы сыйныф эш программасына аннотация

Программаның исеме:
9 нчы сыйныф өчен татар теленнән эш программасы.

Программаны төзүче: Хатыйпова Гөлназ Рафис кызы
"Татар теле" курсының эш программасы Федераль дәүләт белем бирү стандартларының таләпләренә туры китереп, ”Татар урта гомуми белем мәктәпләре өчен татар теленнән программа” 5-11 нче сыйныфлар. Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2010 ел, 9 нчы сыйныф өчен татар теле дәреслеге (М.З. Зәкиев, С.М.Ибраһимов. Казан, Татарстан китап нәшрияты, 2015) укыту әсбабына нигезләнеп төзелде.

Дәреслек: 9 нчы сыйныф өчен татар теле дәреслеге (М.З. Зәкиев, С.М.Ибраһимов. Казан, Татарстан китап нәшрияты, 2015)

Программаны үтәү вакыты: 2017 –2018 нче уку елы

Сәгать саны: Атнага 2 сәгать –барлыгы 68 сәгать

Контроль төре:
1.Өй эшләрен даими тикшереп бару
2.Укучыларның мөстәкыйль эшләүләрен булдыру һәм аны башкаруны контрольдә тоту.
3.Темалар буенча тест биремнәрен башкару
4. Чирек ахырында контроль эшләр телдән җавап, диктант,мөстәкыйль эш, тест, изложение, сочинение.

.
Эш программасының структурасы: титул бите,аңлатма язуы, Белем дәрәҗәсенә таләпләр,укытуның көтелгән нәтиҗәләре, метапредмет нәтиҗәләр, предмет нәтиҗәләр, тематик планлаштыру, укытуны матди- техник яктан һәм мәгълумати яктан тәэмин итү, әдәбият исемлеге, мәгълүмат чыганаклары, календарь-тематик план .

Арадаш аттестация: контроль тес т формасында үткәрелә.

Сыйныф: *9*

Укытучы: *Хатыйпова Гөлназ Рафис кызы*

Сәгатьләр саны:

Барлыгы: *68 сәг.; атнага 2 сәг.*

Бәйләнешле сөйләм үстерү дәресләре *14*

Планлаштыру *”Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа ” 5-11 нче сыйныфлар. Татарстан Республикасы Мәгариф министрлыгы, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2010 нчы ел.*

Дәреслек 9 нчы сыйныф өчен татар теле дәреслеге (М.З. Зәкиев, С.М.Ибраһимов. Казан, Татарстан китап нәшрияты, 2015)

Аңлатма язуы

Программа Россия Федерациясенең 309-ФЗ номерлы Законына (2007 нче ел, 1 нче декабрь),”Татар телендә урта(тулы) гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа”га (5-11 нче сыйныфлар), МБББУ“Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе”нең эш программасы турында нигезләмәсенә, МБББУ “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе” нең 2017-2018 нче уку елына укыту планына нигезләнеп төзелде.

9 нчы сыйныф өчен программада татар теленә 68 сәгать каралган. Эш программасы да, мәктәпнең укыту планыннан чыгып, татар телендә урта (тулы) гомуми белем мәктәпләре өчен татар теленнән программага (1-11 нче класслар.Казан, Татарстан китап нәшрияты, 2011) нигезләнеп, атнага 2 сәгатьтән 68 сәгатьлек итеп төзелде. Һәр тема программада каралган сәгать санынча өйрәнелә.

Үткәннәрне тирәнәйтеп кабатлауга 24 сәгать, стилистика һәм сөйләм культурасын өйрәнүгә 17 , ә тел турында мәгълүмат бирүгә 10 сәгать алынды. Программада бәйләнешле сөйләм үстерү дәресләренә 10 сәгать күрсәтелгән.. 9 нчы сыйныф укучылары татар теленнән дәүләт имтиханын иҗади биремле изложение формасында тапшыралар. Шуның өчен 10 сәгать бәйләнешле сөйләм үстерү дәресләреннән изложение язуга 6 сәгать (3 изложение 2 шәр сәгать исәбеннән) вакыт итеп алынды. Татар урта гомуми белем мәктәпләре өчен татар теленнән программада 9 нчы сыйныф укучыларына 4 диктант (шулардан 2се контроль) язу тәкъдим ителә. Программада күрсәтелгән 4 диктант эш планына кертелде, һәм алар өчен вакыт язма эш тикшерү максатында торткан темалар исәбеннән алынды . “Конспект, тезис” 2 сәгатьлек теманың 1 сәгате кушма җөмлә эчендә тыныш билгеләре кую буенча күнегүләр эшләүгә алынды. Алдагы елларда имтиханнарны БРИ рәвешендә бирүне истә тотып, 2 дәрес тестлар эшләтүгә алынды. Кабатлауга, күнегүләр эшләтүгә 2 дәрес бирелде.

Программада “Морфология” темасына 2 сәгать каралган. Әлеге бүлек үз эченә 12 сүз төркемен, сүз төркемнәренең төрле грамматик формаларын кабатлауны ала. Укучыларның имтихан эшен язганда, сүз төркемнәрен, аларның төрле грамматик формаларын уңышлы куллану күнекмәләрен үстерү максатыннан, бу темага 1 сәгать бәйләнешле сөйләм үстерү өлешендә бирелгән язма эшләрне бергәләп тикшерүдән алынды.

Укучыларның гомуми грамоталылыгын тикшерү һәм үстерү өчен төрле характердагы диктантлар, шулай ук сүзлек байлыгын арттыру, бәйләнешле сөйләм үстерү, логик фикерләү дәрәҗәсен камилләштерү максатыннан сочинение һәм изложениеләр яздырыла.

Эш программасы тел белеме тармаклары арасында системалылык һәм эзлеклелек, фәннилек, аңлаешлылык принципларын истә тотып төзелде.

Татар телен укытуның максатлары

Укучыларда туган телгә хөрмәт тәрбияләү, аның иң зур рухи кыйммәт булуын аңлату.

Укучыларның сөйләү һәм фикерләү сәләтен үстерү, татар телен тормышның төрле өлкәләрендә иркен куллана алырлык шәхесләр итеп тәрбияләү.
Татар теле, аның төзелеше, кулланылышы турында мәгълүмат бирү; сүз байлыгын арттыру; әдәби телнең төп нормаларын һәм стилистик мөмкинлекләрен ачык аңлату, тиешенчә куллана белү күнекмәләре фомалаштыру.
Сөйләм культурасын тәрбияләү.

Татар мәктәпләрендә татар теле укытуның төп бурычлары

1. Татар теленең барлык тармаклары буенча эзлекле рәвештә фәнни белем бирү.
2. Сөйләм эшчәнлеге төрләре буенча ныклы күнекмәләр булдыру. Туган телдә матур һәм дөрес аралашырга өйрәтү.
3. Телдән һәм язма сөйләм осталыгы һәм күнекмәләрен камилләштерү, татар теле мөмкинлекләреннән тулысынча файдалана белергә өйрәтү.
4. Татар телен башка фәннәр буенча белем алу чарасы буларак кулланырга өйрәтү күнекмәләре булдыру.
5. Укучыларның логик фикеләү сәләтләрен үстерү.
6. Дәреслек, өстәмә һәм белешмә әдәбият белән эш итү, уку, язу күнекмәләрен камилләштерү.

9 нчы сыйныф укучыларының әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр

Тел буенча мәктәп программасында үтелгән күренешләрне билгели, анализлый, аңлатма бирә алу. Аларны сөйләмдә куллану, тыныш билгеләрен дөрес куя алу.
Сөйләм төрләрен (сочинение-сыйфатлама, сочинение-хикәяләү; сочинение-хөкем йөртү) жанр формаларын саклаган хәлдә, сөйләм культурасына куелган таләпләргә туры китереп, сөйләмә һәм язма формада эшли белү.
Эш кәгазьләреннән хат, белешмә, мәкалә, расписка, акт, гариза һәм беркетмәләрне мөстәкыйль рәвештә яза алу.
Сөйләмә Һәм язма формаларда сочинениеләрне, сөйләмнең төрле төрләренә туры китереп, төрле жанрда язу. Аларны тулыландыру һәм стилистик яктан шомарту.

9 сыйныфта татар теленнән үзләштерелергә һәм камилләштерелергә тиешле гомумкүнекмәләр

Уку эшчәнлеген оештыра белү юнәлеше	Китап, өстәмә чыганак белән эш итә белү	Фикерләү белән бәйле күнекмәләр	Телдән һәм язма сөйләм үстерү һәм аралаша белү юнәлеше
1. Укытучы тәкъдимнәре нигезендә өстәмә уку һәм	1. 1. Дәреслек һәм төрле чыганаклар белән мөстәкыйль эш	1. Уку мәсьәләсен куя белү.	1 Телдән сөйләм:

үзлегеңнән белем алу эшчәнлеген планлаштыра алу. 2. Аларны башкару чараларын билгеләү һәм анализлау. 3. Эшчәнлеккә үзконтроль һәм үзбәя куя белү. 4. Предмет буенча оештырылган олимпиадаларда актив катнашу. 5. Тестлар эшли алу.	итә белү. 2. Төрле текстлардан төп фикерне аерып ала белү, текстның логик схемасын билгеләү, гади һәм катлаулы план белән эш итү. Тексттан мәгълүмат алу техникасын камилләштерү. -Катлаулы булмаган темаларны мөстәкыйль өйрәнү. Эзләнү таләп итә торган мәсьәләләрне чишү юлларын үзләштерү. -Логик схемаларны, графикларны мөстәкыйль төзү. Эчтәлекне аңлап, тиешле тизлектә, уку елының беренче яртыеллыгында — 80-125 сүз; уку елының икенче яртыеллыгында — 85-130 сүз уку. 3. Тәнкыйтькә караган әдәбият белән эш итә белү. Сүзлекләр, белешмә әдәбият һәм иҗтимагый сәяси әдәбияттан файдалана белергә өйрәнү.	2. Танып-белү активлыгын үстерү. 3. Яңа теманы аңлауга мотив тудыру. 4. Төшенчә, атама (термин), кагыйдә, закончалыкларны аңлап кабул итү күнекмәсен камилләштерү. 5. Логик алымнардан чагыштыру, анализ, гомумиләштерү, нәтиҗә ясау күнекмәләрен камилләштерү. 6. Грамматик анализ төрләрен практик үзләштерү: а) сүзтезмәләргә анализ ясау; ә) җөмлә кисәк-ләренә анализ ясау; б) гади һәм кушма җөмләгә синтаксик анализ ясау; 7. Тикшеренү ысуллары: а) модельләштерү; ә) охшатып эшләү.	• сорауны характерына һәм максатына карап җавап бирә белү. Мәгълүмат алу, системалаштыру максатында әңгәмә үткәрә белү; • план, тезис, таблица, график тибында гомумиләштереп җыйнак җавап әзерли һәм җавап типларын аера, нигезле рәвештә сайлый белү. 2. Язма сөйләм: • цитаталарны күчереп алу, тезис, конспект, бәяләмә, иптәшеңнең җавабына рецензия, язганда тиешле кыскартулардан файдалана белү; • фикер йөртү элементлары кертеп, гади яки катлаулы план төзеп сочинение язуны камилләштерү; • эш кәгазьләреннән хат, белешмә, мәкалә, расписка, акт, гариза һәм беркетмәләрне мөстәкыйль рәвештә яза алу.

Тематик планлаштыру

1. Үткәннәрне тирәнәйтеп кабатлау – 24сәг.
2. Стилистика һәм сөйләм культурасы – 17 сәг.
3. Тел турында гомуми мәгълүмат – 9 сәг.
4. Бәйләнешле сөйләм үстерү – 10 сәг.
5. Кабатлау һәм имтиханнарга әзерлек – 4 сәг.
6. Диктант – 4 сәг.

Программаның төп эчтәлеге

№	Төп темалар	Сәгать саны	Белем һәм күнекмәләр
1.	5-8 нче сыйныфларда үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау Фонетика, орфоэпия һәм орфография. Аваз һәм фонема. Авазларның охшашлануы, чиратлашуы, йотылуы. Авазлар чиратлашуның мәгънә үзгәрешенә китерүе. Сузык һәм тартык авазларны дөрес итеп әйтү һәм язуда күрсәтү.	**4 сәгать**	Татар теленең орфоэпия кагыйдәләрен төгәл үзләштерү, аңа һәрчак игътибарлы булу.

2.	Лексикология. Сүз, сүзлек составы. Сүзнең лексик һәм грамматик мәгънәләре. Синоним, омоним, антоним сүзләр. Фразеология. Профессионализм һәм диалектизмнар. Неологизм һәм архаизмнар. Алынмалар, аларның чыганаклары, үзләштерелеше. Лексик берәмлекләрне туплау, мәгънәләренә аңлатма бирү — лексикография. Сүзлекләрнең төрләре.	**5 сәгать**	Сүзлекләрнең төрләрен, төзелешен белеп, анардан иркен файдалана алу. Үзеңдә кулъязма сүзлек булдыру, кирәкле сүзләрне сүзлеккә теркәп бару.
3.	Сүз ясалышы. Тамыр сүз, ясалма сүз, парлы, тезмә һәм кыскартылма сүзләр	**3сәгать**	Сүзне мәгънәле кисәкләргә аеру һәм һәрберсенә аңлатма бирү, язуда шуларны шартлы билгеләр белән күрсәтү; ясалышы ягыннан сүз төрләренә аңлатма бирү, кушма сүзләрне дөрес язу.
4.	Морфология. Сүз төркемнәре, аларның җөмлә төзүдәге әһәмияте. Кушымчалар, аларның җөмлә төзүдәге рольләре. Кушымчаларның язылышы, сүз ясалышы	**3сәгать**	сүз төркемнәрен һәм аларның үзенчәлекле грамматик билгеләрен тану, мисалларны мор-фологик һәм өлешчә синтаксик яктан тик-шерү;
5.	Синтаксик берәмлекләр.Гади җөмләдә тыныш билгеләре. Синтаксик берәмлекләр. Сүзләр арасында ияртүле һәм тезүле бәйләнеш. Бәйләүче чаралар, аларның төп үзенчәлекләре.	**5 сәгать**	Тексттан синтаксик берәмлекләрне бил-геләү, алар арасындагы бәйләнеш, бәйләүче чараларны анализлау
6.	Кушма җөмләдә тыныш билгеләре	**4 сәгать**	Төрле калыптагы гади һәм кушма җөмләләр төзү, аларны сөйләмдә файдалану, дөрес интонация белән уку (әйтү), гади җөмлә синтаксисында өйрәнелгән тыныш билгеләрен дөрес куеп язу.
7	Стилистика һәм сөйләм культурасы. Язма һәм сөйләмә стиль. Функциональ стильләр: матур әдәбият стиле һәм аның лексик, грамматик үзенчәлекләре; көндәлек матбугат стиле һәм аның үзенчәлекләре; фәнни стиль һәм аны үстерү өчен кирәкле шартлар; эш кәгазьләренә хас үзенчәлекләр; эпистоляр стиль һәм аның телебез тарихында	**6 сәгать** +	Төрле стильләрне аера, алардан файдалана белү. Эш кәгазьләреннән хат, белешмә, мәкалә, расписка, акт, гариза һәм җыелыш яки берәр утырыш беркетмәсен мөстәкыйль рәвештә яза алу

	тоткан урыны. Сөйләмдә синонимнарны куллану. Грамматик синонимнар һәм аларның төрләре: морфологик һәм синтаксик синонимнар. Морфологик синонимнарны сөйләмдә куллау үзенчәлекләре. Синтаксик синонимнарның үз эчендәге төрләре: сүзтезмәләрнең синонимлыгы, җөмлә кисәкләрен синонмик куллану, бер һәм ике составлы җөмләләрнең синонимлыгы, фигыль юнәлешләре белән бәйле синонимлык (актив һәм пассив төзелмәләр синонимлыгы), туры һәм кыек сөйләм синонимлыгы. Аналитик һәм синтетик иярчен җөмләләр синонимлыгы, иярчен кисәк һәм иярчен җөмлә синонимлыгы, тезмә кушма җөмләләрне синонимик куллану. Синтаксик калькалар һәм аларны сөйләмдә куллану. Сөйләмдә лексик чараларның(антонимнар, синонимнар, мәкаль, әйтемнәр, антоним, синоним) кулланылыш үзенчәлекләре.	7 **сәгать**	Синонимнарның төрләрен аера белү. Текст эченннән табу һәм аларны үзгәртеп куллана белү. Синтаксик калькаларны сөйләмдә урынлы куллана белү
8	Сөйләм культурасы һәм аның нигезләре. Сөйләмгә куела торган таләпләр: 1) сөйләм төгәл булсын; 2) сөйләм. аңлаешлы булсын; 3) сөйләм саф булсын; 4) сөйләм җыйнак булсын; 5) сөйләм аһәңле булсын	**4 сәгать**	Язма һәм телдән сөйләм барышында сөйләм культурасына куелган таләпләрне саклау, редакцияли алу.
9.	Телнең иҗтимагый әһәмияте. Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат. Татар әдәби теле нормаларының борынгыдан ук үсеп килеше. Милли татар әдәби теле формалашу. Хәзерге татар әдәби теленең үсеш үзенчәлекләре. Ике теллелек. «Татарстан халыклары телләре турында» Татарстан Законы. Тел гыйлеменең әһәмияте һәм төп бүлекләре	**9 сәгать**	Татар әдәби теленең үсеш үзенчәлекләрен төгәл күз алдына китерү, тел үсеп торсын өчен, аның көндәлек кулланылышын тәэмин итү юлларын белү, димәк, «Тел Законыш тормышка ашыру юлларын үзләштерү. Тел гыйлеменең башка фәннәр белән бәйләнешен аңлата белү.
10.	Диктант	4 сәг.	Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен камилләштерү.

	Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение Сочинение Эш кәгазе Конспект, тезис Изложениене бергәләп анализлау	 6 сәг. 1 сәг. 1 сәг. 1 сәг.. 1 сәг.	Грамоталылыкны арттыру. Эш кәгазе үрнәкләре белән танышу, практикада куллана белү.
11.	Үткәннәрне кабатлау.Күнегүләр эшләү.Имтиханга әзерлек.Тест.	4 сәг.	
	Барлыгы	**68 сәгать**	

<u>Искәрмә.</u> «Сарман урта гомумбелем бирү мәктәбе» муниципаль белем бирү бюджет учреждениесенең «Укыту предметы, курсы буенча эш программаларының төзелеше һәм тәртибе" турында» 29 нчы август, 2016 нчы елда педсоветта каралган(беркетмә № 1) һәм мәктәп директоры тарафыннан 2016 нчы елның 29 нчы августында чыккан 109 нчы санлы приказы белән расланган нигезнамәсенең 5 пунктына таянып, дәресләр бәйрәм көннәренә һәм каникул көннәренә туры килү сәбәпле, 9 нчы сыйныфта программа сәгатьләрне берләштерү исәбенә үтәлә.

Календарь - тематик план

Т/с	Бүлекләр һәм темалар	Сәг.	Укучылар эшчәнлеге төрләре	Үткәрү вакыты	
				План	Факт
1	Фонетиканың өйрәнү объектлары һәм юнәлешләре	1	Аваз, фонема. Сузык һәм тартык авазларны дөрес итеп әйтү һәм язуда күрсәтү. Дөрес сөйләү һәм язу	05.09	
2	Сөйләмдә аваз үзгәрешләре.	1	Авазларның охшашлануы, чиратлашуы, йотылуы. Авазлар үзгәрү – чиратлашуның мәгънә үзгәрешенә китерүе	07.09	
3	Административ контроль диктант «Якты күл».	1	Бәйләнешле сөйләм үстерү	12.09	
4	Сөйләмдә аваз үзгәрешләре.	1	Авазларның охшашлануы, чиратлашуы, йотылуы. Авазлар үзгәрү – чиратлашуның мәгънә үзгәрешенә китерүе.	14.09	
5	Татар орфографиясенең төп принциплары	1	Татар телендә орфографиянең 5 принципка нигезләнүе	19.09	
6	Татар теленең сүзлек составы.	1	Телнең сүзлек составының лексика дип йөртелүе.Лексикология. Сүзнең лексик һәм граммматик мәгънәсе. Омоним, антоним, синоним сүзләр. Полисемия.	21.09	
7	Татар теленең сүзлек составы.	1	Фразеологизмнар.Профессионализм. Диалектизм.Неологизм.Алынма сүзләр.	26.09	
8	Лексик берәмлекләрне җыю һәм аларның мәгънәләренә аңлатма бирү.	1	Лексикография. Аңлатмалы, телара сүзлекләр.	28.09	
9	Лексик берәмлекләрне җыю һәм аларның мәгънәләренә аңлатма бирү.	1	Тексттан лексик берәмлекләрне билгеләү	03.10	
10	Сүз ясалышы юллары.	1	Сүзгә кушымчалар өстәү, сүзләрне кушу, сүзгә яңа мәгънә өстәү һ.б.	05.10	

11	Сүзләрнең ясалыш буенча төрләре.	1	Тамыр, ясалма, кушма, тезмә, кыскартылма, парлы сүзләр	10.10	
12	Сочинение.” Сөйдергән дә-тел, биздергән дә - тел”.	1		12.10	
13	Сүз төркемнәре. Мөстәкыйль сүз төркемнәре.	1	Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак морфологиянең сүз төркемнәрен, аларның грамматик билгеләрен һәм төрләнешен өйрәнүе.	17.10	
14	Сүз төркемнәре. Модаль, бәйләгеч төрләре.	1	Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак морфологиянең сүз төркемнәрен, аларның грамматик билгеләрен һәм төрләнешен өйрәнүе.	19.10	
15	Әдәби әсәргә рецензия язу	1		24.10	
16	Кушымчалар һәм аларның язылышы.	1	Ясагыч һәм төрләндергеч кушым-чалар; модальлекне белдерүче һәм бәйләгеч кушымчалар. Бифункциональ кушымчалар.	26.10	
17	Кушымчалар һәм аларның язылышы.	1	Кушымчаларның язылышы.	07.11	
18	Синтаксик берәмлекләр. Гади җөмләдә тыныш билгеләре.	1	Тел гыйлеменең бер тармагы буларак, синтаксисның сөйләм төзелешен өйрәнүе. Тыныш билгеләре куюның нигезләре: тел төзелеше, мәгънәви нигез.Сүзләр арасында мәгънә мөнәсәбәтләре.	09.11	
19	Ия белән хәбәр арасына сызык кую очраклары.	1	Ия белән хәбәр арасына сызык куюның 6 очрагы.	14.11	
20	Аерымланган кисәкләр һәм аныклагыч янында ты-ныш билгеләре.	1	Ярым хәбәрлеккә ия булган хәл кисәкләр ияртүче сүздән ераклаштырылган булсалар, аларның өтер белән аерылулары.	16.11	
21	Изложение.	1		21.11	
22	Өстәлмәләр, күзаллаулы баш килештәге сүзләр янында тыныш билгеләре	1	Өстәлмәләр.Күзаллаулы баш килештәге сүздән соң тыныш билгеләре.	23.11	

23	Эндәш сүзләр янында тыныш билгеләре. Тиңдәш кисәкләр, кереш сүзләр янында тыныш билгеләре.	1	Эндәш сүзләр янында өтер, өндәү билгесе куелу очраклары. Тиңдәш кисәкләр янында өтер, сызык, ике нокта куелу очраклары.	28.11	
24	Кушма җөмләдә тыныш билгеләре. Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.	1	Кушма ж-дә тыныш билгеләре куелышының җөмләләрнең бәйләнеш төренә һәм синтетик һәм аналитик төренә бәйлелеге.	30.11	
25	Синтетик иярченле кушма җөмләдә тыныш билгеләре.	1	Синтетик иярченле кушма җөмләдә өтер, сызык куелу очраклары.	05.12	
26	Аналитик иярченле кушма җөмләдә тыныш билгеләре.	1	Аналитик иярченле кушма җөмләдә тыныш билгеләре куюда бәй-ләүче чараларның нинди булуына, җөмлә төзелешенә таянып эш итү.	07.12	
27	Кушма җөмлә эчендә тыныш билгеләренә күнегүләр.	1	Кушма җөмлә эчендәге тыныш билгеләре куелуны кабатлау.	12.12	
28	Кушма җөмлә эчендә тыныш билгеләренә күнегүләр.	1	Кушма җөмлә эчендәге тыныш билгеләре куелуны кабатлау.	14.12	
29	“ Тыныш билгеләре” темасына диктант.	1	Укучыларның белемнәрен тикшерү.	19.12	
30	Әдәби сөйләм һәм аның стильләре. Стиль төшенчә-се.Әдәби, язма сөйләмгә хас төп билгеләр.Стилистика фәне.	1	Билгеле бер телдә сөйләшүче кешеләрнең фикерне аңлаешлы итеп һәм гасырлар буена урнашып килгән таләпләрне бозмыйча, тө-гәл итеп сөйләүләренә әдәби сөйләм дип әйтү. Стилистика.	21.12	
31 32	Сөйләм стиленең төрләре һәм үзенчәлекләре.Әдәби һәм публицистик стиль-ләр,аларның	2	Әдәби һәм публицистик стильләр. Күчерелмә мәгънәлелеккә нигезләнгән тел-сурәтләү чаралары(метафора,эпитет, метонимия).	09.01 11.01	

	үзенчәлекләре.				
33 34	Фәнни, рәсми һәм сөйләмә стильләр.Төрле стиль һәм жанрга караган текст эшләү.	2	Фәнни стильдә гыйльми мәкалә, китаплар, белешмә, дәреслекләр, диссертацияләр язылуы.	16.01 18.01	
35	Хат язу. Эпистоляр стиль, аның телебез тарихында тоткан урыны.	1	Рәсми эш кәгазе буларак хат язу.	23.01	
36	Изложение.	1		25.01	
38 39	Стилистиканың нигезе буларак синонимия. Сөйләмдә лексик чараларның кулланылыш мөмкинлекләре.	2	Төп мәгънәләре охшаш булган сүзләр, фразеологик әйләнмәләр, сүз формалары, сүзтезмәләр, җөмләләрнең синоним дип аталуы.	30.01 01.02	
40- 41 42	Синтаксик сино-нимнар.Синтетик һәм аналитик җөмләләр синонимлыгы.	3	Мәгънәләре һәм функцияләре белән бер-беренә якын, бәйләүче чаралар белән генә аерыла торган сүзтезмә һәм җөмләләрнең син-таксик синоним дип аталуы.	06.02 08.02 13.02	
43 44	Лексик һәм грамматик калькаларның татар сөйләмендә кулланы-лышы.Сөйләмдә лексик чараларның кулланылыш үзенчәлекләре.	2	Лексик һәм грамматик калькалар турында төшенчә бирү,аларның татар сөйләмендә кулланылышын күзәтү. Сөйләмдә лексик чараларның(антонимнар, синонимнар, мәкаль, әйтемнәр, антоним, синоним) кулланылыш үзенчәлекләре.	15.02 20.02	
45	Конспект, тезис.	1	Конспект, тезис турында башлан-гыч төшенчә бирү.	22.02	
46	Сөйләм культурасы һәм аның нигезләре. Сөйләм төгәл булсын.	1	Сөйләм культурасының кешедә культураның бер билгесе булуы.	27.02	
47	Сөйләм аңлаешлы булсын.	1	Сөйләм аңлаешлы булсын өчен җөмләнең төзек булуы,	01.03	

	Сөйләм җыйнак булсын.		кабатлауларның булмавы h.б.		
48	Сөйләм саф булсын.	1	Сөйләм сафлыгына ирешү өчен туган телне аныӊ байлыгын яхшы үзләштерү һәм шул байлыктан файдалана белү кирәк.	06.03	
49	Сөйләм аһәӊле булсын.	1	Укучыны җәлеп итәр өчен сәйләмнеӊ аһәӊле, матур яӊгырашлы булуы кирәклеге.	08.03	
50	“Сөйләм культурасы» темасына сочинение	1		13.03	
51	Тел – иҗтимагый күренеш. Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат.Башка телләр арсында торткан урыны.	1	Иҗтимагый мөнәсәбәтләр, җәмгыять, телнеӊ функциональ, структур үсеше. Татар теленеӊ башка телләр арасында торткан урыны. Телебездә халык мәдәнияте, тарихы чагылышы.	15.03	
52 53	Халык авыз иҗаты җәүһәрләре. Татар әдәби теленеӊ үсеше.	2	Әдәби тел, борынгы төрки тел, иске төрки тел.	20.03 22.03	
54	Татар милли әдәби теленеӊ формалашуы	1	Татар милли әдәби теленеӊ хәзерге татар әдәби теле дип йөртелүе.	05.04	
55	Хәзерге татар әдәби теленеӊ төп диалектлары, аларныӊ язмы-шы. Төрле өлкәгә караган татар сөйләм этикеты нормалары.	1	Үзенчәлекле җирле сйләмнеӊ диалект дип аталуы. Диалект төрләре.Төрле өлкәгә караган татар сөйләм этикеты нормалары, арала-шу культурасы үзенчәлекләре.	10.04	
56	Икетеллелек.	1	Икетеллелек, тулы һәм өлешчә ике теллелек.»Татарстан Республикасы халыклары телләре турында»ТР законы.	12.04	
57	Татар әдәби телен ассимиляцияләүгә рәсми чик кую.	1	Төрле өлкәгә караган этикет нормалары, халкыбызныӊ аралашу культурасы үзенчәлекләре.	17.04	
58	Хәзерге татар әдәби теленеӊ үсеш үзен-чәлекләре.	1	Хәзерге татар әдәби теленеӊ үсеш үзенчәлеге.	19.04	
59 60	Тел гыйлеменеӊ әһәмияте һәм төп бүлекләре.	2	Тел гыйлеме, лингвистика.татар тел гыйлеменеӊ татарча укытыла торган башка фәннәр белән бәйләнешен аӊлата белү.	24.04 26.04	

61 62	Тестлар ярдәмендә татар теленнән белем сыйфатын тикшерү	2	Укучыларның белемнәрен тикшерү.	01.05 3.05	
63	Сочинение язу	1		08.05	
64	Әдәби әсәргә рецензия	1	Уку елы дәвамында үтелгәннәрне кабатлау.	10.05	
65	Ел буе үтелгәннәрне йомгаклауга контроль диктант.	1	Грамоталылык дәрәҗәсен тикшерү максатында.	15.05	
66	Диктантларга анализ. Тестлар эшләү.	1	Уку елын йомгаклау.	17.05	
67 68	Имти- ханга әзерлек.Тезис язу	2	Укучыларның белемнәрен тикшерү.	22.05 24.05	

Мәгълүмат һәм белем бирү чыганаклары

1. Диктантлар җыентыгы (төрле авторлар).
2. Изложениеләр җыентыгы (төрле авторлар).
3. Вәлиева Ф.С., Саттаров Г.Ф. Урта мәктәп һәм гимназияләрдә татар телен укыту методикасы, К..: Раннур нәшрияты, 2000.
4. Татар телендә тыныш билгеләре, Казан ,1985.- Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, Э.Вафина.
5. Татар теленнән 222 тест/-Х.Сәлим.-Казан, “Яңалиф”, 2005.
6. Татар теленнән кагыйдәләр җыентыгы, Казан,2010.- Н.Гыймадиева, Р.Нуруллина.
7. Хәзерге татар әдәби теле/ Ф.С.Сафиуллина.- Казан :Мәгариф,2002.
8. Мәктәптә татар теле укыту. Гади җөмлә синтаксисы./ Н.В.Максимов,З.В.Шәйхразиева- Казан : Мәгариф, 2002.
9. Татар теле орфографиясенең кыен очраклары һәм укучыларның грамоталылыгын күтәрү юллары/Ә.Б.Шакирҗанова.-Казан: КДУ нәшрияты,2005
10. Татар теленнән бәйләнешле сөйләм үстерү дәресләре (8-11 сыйныфлар өчен) / Я.Х.Абдрәхимова.- Казан :Мәгариф,2005.
11. Татар теленнән мөстәкыйль эшләү өчен күнегүләр (8-9 сыйныфлар өчен) /Я.Х.Абдрәхимова.- Казан :Мәгариф,2005.

Интернет ресурслар: tugantelem.narod.ru, qushlawich.ru, gzalilova.narod.ru